

ומתרצינן: **אמר רב פפא, קמצים שקדשו בכלי** לאחר קמיצתם ונפסלו **איכא בינייהו, לתנאי דידן** של המשנה, דין קמצים אלו שאם עלו **לא ירדו**, שהרי הם למדו דין זה מהפסוק **"על מוקדה על המזבח"** וקמצים אלו בני מזבח ובני מוקדה הם.

לתנאי דמתניתא שלמדו זאת מ"כל הנוגע במזבח יקדש" דין קמצים אלו שאם עלו ירדו. כי לדין זה צריך דווקא **"עולה"** אבל מנחה תרד.

אמר ריש לקיש: מנחה הבאה בפני עצמה ולא כתוספת לזבח אחר, וכגון המתנדב להביא מנחת נסכים בלא זבח, **לדברי כולן** דהיינו כל התנאים של משנתנו דינה **שלא תרד**, שהרי הם ריבו בדין זה את כל הראוי לאישים, ואף רבי שמעון מרבה כל דבר הבא בגלל עצמן שאם עלה לא ירד, ולא מיעט אלא את אלו הבאים בגלל הזבח. ואילו **לדברי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא** —

תרד שלא ריבו אלא את העולה ודוגמתה דהיינו מין בהמה ועוף ולא מנחה.

מנחה הבאה עם ובגלל הזבח, **לדברי רבן גמליאל ורבי יהושע, לא תרד**. כפי שהתבאר שהיא בכלל **"מוקדה"** ו"מזבח". ואילו **לדברי כולן**, התנאים של הברייתא, דהיינו רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא ורבי שמעון — **תרד**.

נסכים הבאין בפני עצמן כגון המתנדב להביא יין בלא זבח, **לדברי כולן** דהיינו רבי

ומקשינן: **ולמאן דמייתי לה** לדין זה **מ"כבשים"** דהיינו רבי יוסי הגלילי, **הכתיב "עולה"** ומדוע לא ירבה בזה אף את העוף?

ומתרצינן: מה שנכתב **"עולה"** לא בא לרבות דבר הראוי כעולה, אלא ענינו הוא כי **אי היה כתיב "כבשים"** בלבד ולא היה כתיב **"עולה"** הוה **אמינא אפילו** אם נפסל הזבח **מחיים** גם כן יהיה דינו שאם עלה לאחר שחיתתו לא ירד, לכך **כתב רחמנא "עולה"** ללמדך שדין זה אמור דווקא אם נפסל משעה שראוי לעלות למזבח, דהיינו לאחר שחיטה.

ומקשינן: **ולמאן דמייתי לה** לדין המזבח מקדש פסולים **מ"עולה"** דהיינו רבי עקיבא, **הא כתיב "כבשים"**, ומדוע לא ימעט בזה את העוף?

ומתרצינן: תיבת **"כבשים"** לא באה למעט את העוף, אלא הוצרכה להיכתב, כי **אי היה כתיב "עולה"** בלבד ולא היה כתיב **"כבשים"** הוה **אמינא אפילו מנחה פסולה** כלולה בדין זה [ומשום ש"עולה" משמע כל העולה], לכך **כתב רחמנא "כבשים"** דווקא ולא מנחות.

ומקשינן: **מאי איכא בין הני תנאי** דהיינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא שלמדו את דין מזבח מקדש פסולין מהפסוק **"כל הנוגע במזבח יקדש"**, **לבין הני תנאי דמתניתין** דהיינו רבי יהושע ורבן גמליאל שלמדו זאת מהפסוק **"היא העולה על מוקדה על המזבח"**?!?

בפני עצמה איצטריכא ליה לריש לקיש להשמיענו, וכדרבא, דאמר רבא: מתנדב אדם מנחת נסכים בלא זבח בכל יום, ואף על גב שלא אמרה תורה מנחת נסכים אלא עם הזבח, [ומנחת נדבה לא נתפרשה אלא באחת מחמשת מנחות האמורות בתורה, היינו במתנדב מנחה סתם אבל] מכל מקום מתנדב הוא בפירוש מנחת נסכים לבדה.

ומקשינן "ונשמעינן ריש לקיש דין זה בפירוש כדרבא, ולמה היה לו להאריך בכל אלו הדינים עבור זה?"

ומתריצין: **דין נסכים הבאים עם הזבח איצטריכא ליה לריש לקיש להשמיענו שגם באופן דקא מקרב להו לנסכים למחר וליומא חרא ולא הקריבם ביום הביאו את זבחו, לדעת רבי שמעון, ירדו. והוצרך ריש לקיש לחדש זאת, כי סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר, "מנחתם ונסכיהם" האמורים בקרבנות החג [במדבר כט] באים ללמדנו שיכול להביאם גם בלילה שאינו זמן הקרבת הקרבן, וכן "מנחתם ונסכיהם" נוסף האמור שם מלמדנו שיכול להביאם גם למחר,⁽²⁾**

יוסי ורבי עקיבא ורבי יהושע ירדו. לרבי יהושע משום שאינם ראויים לאישים,⁽¹⁾ ולרבי יוסי ורבי עקיבא משום שאינם מין עוף או בהמה. ואילו **לדברי רבן גמליאל** המרבה כל דבר הראוי למזבח, **ורבי שמעון** שלא מיעט אלא את הבא בגלל הזבח, הרי אלו לא ירדו.

נסכין הבאים עם הזבח, לדברי בולן דהיינו רבי יוסי ורבי עקיבא שלא ריבו אלא מין עוף או בהמה, ורבי יהושע הממעט דבר שאינו ראוי לאישים ורבי שמעון הממעט כל דבר הבא עם הזבח, הרי אלו ירדו. ואילו **לדברי רבן גמליאל לחודיה, לא ירדו** משום שהם דבר הראוי למזבח.

ומקשינן: מה חידש בזה ריש לקיש, הרי **פשיטא** הוא שלרבי יהושע לא נכלל בדין זה אלא דבר הראוי לאישים, ולרבן גמליאל כל דבר הראוי למזבח, ולרבי שמעון כל דבר הבא בגלל עצמו, ולרבי יוסי ורבי עקיבא לא נתרבתה מנחה בדין זה!?

ומתריצין: דין זה עצמו שיש **מנחה הבאה**

2. בדעת רש"י בתמורה [יד א ד"ה מנחתם] נראה, שלכתחילה אין לו להביאם בפני עצמם, שהרי העמיד דין זה באופן שלא נודמנו לו הנסכים בעת הבאת הקרבן. אולם התוס' בראש השנה [ל ב] תלו דבר זה בדין שירה שמאחר ונסכים הבאים בפני עצמם ספק הוא בגמ' אם טעונים שירה ולא נפשט ספק זה, משום כך לכתחילה יש לו להביאם עם הזבח. ולכאורה מבואר לפי זה, שבקרבן יחיד שאינו טעון שירה, רשאי לכתחילה להביא הנסכים בפני עצמן.

אמנם, דעת הרמב"ם [מעשה הקרבנות ב יב]

1. דעת שמואל לקמן [צא ב] שהמתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים. ולכאורה לשיטתו אף הנסכים חשובים דבר הראוי לאישים, ואף לדעת רבי יהושע יהיה דינם שאם עלו, ירדו! וכן מבואר ברש"י ובעולת שלמה שסוגיא זו אינה כשמואל.

ובשפת אמת כתב, אפשר לומר, שדינו של שמואל הינו רק במתנדב יין סתם, אבל האומר להביא יין נסכים, דינו כנסכים שהם על מקום השיתין וכמבואר בתוס' בחולין [כג ב ד"ה דאמר].

והיוצא, שיצאו האימורים או הבשר או הדם חוץ לעזרה ונפסלו מחמת כן.

והטמא, שנטמאו האימורים.

וקרבן שנשחט במחשבת פסול, שחישב לאוכלו או להקטירו חוץ לזמנו או וחוץ למקומו.

וקרבן שקבלו פסולין לעבודה את דמו, או זרקו הפסולים את דמו על המזבח, ומחמת כן נמנעת הקטרת האימורים.

בכל אלו הדין הוא שמאחר ועלו לא ירדו.

רבי יהודה אומר: קרבן שנשחט בלילה שהוא פסול, וקרבן שנשפך⁽⁵⁾ כל דמה של

ומשום כך נאמר שכנסכים הבאים בפני עצמן דמו, ואינם תלויים בזבח,⁽³⁾ ואם כן מודי רבי שמעון בזה דלא ירדו, קא משמע לן שחשובים כנסכים הבאים עם הזבח, ואם עלו בפסול, ירדו.

מתניתין

אלו סוגי הפסולים שנאמר בהם הדין אם עלו לא ירדו:

הלק, אימורים שנפסלו להקטרה, מחמת לינתם בלילה חוץ למזבח ואף על פי כן העלם, או⁽⁴⁾ דם שלן ונפסל מזריקה וזרקו על המזבח.

מכל מקום אם העלן, לא ירדו.

5. שיטת רבי יהודה היא שכל שאין דם לזריקה דין הזבח שאם עלה ירד. ואמנם, אם יש דם ורק העלה את האימורים קודם זריקה, כתבו התוס' [לעיל פג ב ד"ה למעוטי] שאף רבי יהודה מודה בזה שלא ירדו.

ובזבח תודה הסתפק, מה הדין באופן שנפסל הדם משום לינה וכבר העלה את האימורים, שהדין בזה הוא שאם יזרוק את הדם לא ירדו האימורים, האם כל זמן שלא זרק את הדם יהיה דינם לירד, או שדינם כאימורים שהעלם קודם זריקה ולא ירדו.

וכתב מנחת אברהם, שלכאורה דבר זה תלוי בטעמו של רבי יהודה, אם נאמר שסובר הוא שבשביל שלא ירדו צריך שתהיה זריקה, ומה שמועילה העלאה קודם זריקה הוא משום שהדם עומד לזריקה, יש לומר שבאופן שנפסל הדם ואינו עומד לזריקה, ירדו האימורים, אבל אם נאמר שטעמו הוא משום שקרבן שאין לו דם פסול הוא, יש לומר שמאחר ואם יזרוק את הדם הפסול לא ירדו האימורים, הרי שנחשב לקרבן

"מביא אדם את קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים אחד יחיד ואחד צבור", ומשמע שבכולם רשאי לעשות זאת לכתחילה.

3. וביותר, שהרי נסכים הבאים עם הזבח, אף לדעת רבי שמעון אם חישב מחשבת פיגול בזבח, אין חייבין על אכילתם משום פיגול, משום שאינם נחשבים דבר הניתר ע"י הזבח, וכמבואר במשנה לעיל [מג א], ואם כן, יותר היה מקום לומר שאין הם תלויים בזבח כלל אף לענין זה, ואם עלו לא ירדו.

4. רש"י כתב "הלן, בין דם בין אימורים". ולכאורה כוונתו, אימורים שנפסלו בלינה ועלו, או דם שנפסל בלינה ונזרק, וכן נראה לכאורה מפרש"י לקמן פד ב ד"ה שהרי לן]. וכן מבואר באהבת איתן במשניות שכתב "דם, לרבן גמליאל. אימורים, לרבי יהושע". והיינו שלדעת רבן גמליאל [בתחילת הפרק] דם פסול שעלה לא ירד, ולדעת רבי יהושע לא נאמר דין זה אלא בראוי לאישים. ואמנם, מבואר בזבח תודה, שהוא הדין לענין אימורים, שאם נפסל הדם בלינה אשר מחמת כן אין להקטיר האימורים,

הבהמה ולא נותר דם לזריקה, (6) וכן קרבן שיצא דמה הוי' לקלעים ונפסל לזריקה משום כך, (7) וממילא נמנעת הקטרת האימורים, באחד משלושת פסולים אלו, אפילו אם עלתה תרד! וביתר הפסולים שלעיל מודה רבי יהודה שאם עלו לא ירדו.

רבי שמעון חולק (8) ואומר: אף בשלושה אלו לא תרד, וטעמו, משום שרבי שמעון אומר, כל שפסולו בקדש שפסולו אירע לאחר שבא לעזרה הקדש מקבלו ומכשירו לענין שאם עלה לא ירד, וכל שלא היה

שיש לו דם ולכן אף קודם זריקתו לא ירדו.

6. כתב הזבח תודה, לכאורה נראה שהוא הדין אם נשפך הדם מצואר הבהמה לרצפה, ואספו לכלי, שמאחר והוא פסול לזריקה אין זריקתו מועילה כלום, ולא גרע מדם שיצא וזרקו שאין מועיל לענין האימורים. אולם כתב, שמא מאחר ואספו בכלי, ודין כלי שרת שמקדשים אף את שאינו ראוי, הרי זה עדיף מפסול יוצא.

7. ואפילו אם הכניסו לפניו וזרקו, ירדו האימורים. והנה, דעת התוס' לקמן [פז ב], שאף רבי יהושע הסובר במשנה לעיל דם פסול שעלה ירד, מודה הוא בדם פסול הנזרק על המזבח שלא יקנחנו משום שקלטו מזבח. ובכתבי הגר"ז² [לעיל כו ב] כתב, שבפשוטו אף רבי יהודה הסובר שאם יצא דמה ירדו, מודה בדבר זה. והקשה, מאחר ומבואר בגמ' לעיל [כו ב] שאם נקלט הדם על המזבח מודה רבי יהודה שאינו נחשב כנשפך דמה ואם עלו האימורים לא ירדו, אם כן מדוע בשיצא דמה סובר רבי יהודה שירדו האימורים, הלא אין דם זה נחשב ל"נשפך" שהרי מזבח קולטו!?

וכתב ליישב על פי המבואר בחדושי רבנו חיים הלוי [פסולי המוקדשין יד], שתתכן זריקה אשר כלפי הדם הנזרק חשובה היא זריקה, ואילו כלפי הקרבן אינה חשובה זריקה, ומשום כך, דם שנפסל משום "יוצא" ונזרק על המזבח, הרי שכלפי הקרבן אין כאן זריקה ונחשב כנשפך הדם, ואם העלה את האימורים יורידם, כיון

שכלפיהם לא היתה זריקה, ומה שאין כן כלפי הדם עצמו חשובה זו זריקה ונעשה לחמו של מזבח, ואף לדעת רבי יהודה אין דינו לירד. אמנם, בזבח תודה כתב, שלדעת רבי יהודה אף הדם עצמו שיצא, אם זרקו הרי זה ירד.

8. בביאור מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון, כתב בחדושי רבי אריה לייב, בדין הנלמד מהפסוק "זאת תורת העולה" שהפסולים שעלו לא ירדו, לא נתחדש עיקר ענין זה שנעשו לחמו של מזבח, שהרי זאת למדנו כבר ממה שנאמר "כל הנוגע במזבח יקדש" אלא ענינו הוא שאלמלא מקרא זה היינו אומרים שאין המזבח מקדש פסולים אלא לאחר זריקת הדם שאז הם ראויים לו שחל עליהם דין הקרבה, ונתחדש בזה, שאף אם נפסלו קודם זריקה נאמר דין זה שאם עלו לא ירדו, שראויים הם למזבח וממילא נעשו לחמו של מזבח. ויסוד דין זה הוא ע"י דין קידוש מסויים שחל על הפסולים לענין להחשיבם ראויים למזבח, ומעתה, סובר רבי שמעון שדין קידוש זה חל ע"י השחיטה ולכך אף אם לא נזרק הדם כהלכתו ראויים הם למזבח ואם עלו לא ירדו. ואף רבי יהודה מודה בעיקר דין זה, אלא שסובר שבאלו הפסולים גוף הפסול שבהם מונעם מדין זה שאם עלו לא ירדו ואין המזבח מקדשם. ואין לומר שדעת רבי יהודה היא שבשכיל קידוש זה לא די בשחיטה בלבד, וצריך לזה גם זריקת הדם, שהרי מבואר בתוס' לעיל שאף לדעת רבי יהודה אם עלו האימורים קודם זריקה לא ירדו.

המזבח [ומבואר בגמ' שהיה דוחם כלאחר יד ולא הורידם דרך בזיון בפרהסיא].

ובכל אלו שאמרנו אם עלו לא ירדו, **כשם שאם עלו לא ירדו**, כך (10) אם ירדו מהמזבח לאחר שעלו שוב לא יעלו! (11)

וכולן היינו בעלי מומין שלדברי רבי עקיבא אם עלו לא ירדו, מכל מקום באופן שעלו חיים לראש המזבח ירדו שאין המזבח מקדש בעלי חיים.

עולה כשירה שעלתה היה לראש המזבח תרד וישחטנה למטה. אולם אם שחטה בראש המזבח, לא (12) יורידה, אלא יפשיט את עורה וינתחה במקומה שעל ראש המזבח, ויקטירה שם.

גמרא

תניא בבבלייתא לפרש את מחלוקתם של רבי

פסולו בקדש אלא נפסל קודם ביאתו לעזרה (9) אין הקדש מקבלו, ואף אם עלה ירד. ואלו שלושת הפסולים, לא נפסלו אלא לאחר שבאו לעזרה, ופסולם בקדש הוא, ומשום כך אם עלו לא ירדו.

ואלו שלא היה פסולן בקדש אלא נפסלו קודם ביאתם לעזרה: הרובע, והנרבע, והמוקצה שהוקצתה ויוחדה לעבודה זרה, והנעבד שעבדו בה עבודה זרה, והאתנן שניתן לזונה, והמחיר שקנה בהמה זו בחליפי כלבו, והכלאים שנולד מתיש ורחל, והטרפה שהוכתה במכה שלא תוכל לחיות עוד מחמתה, והיוצא דופן שהיתה לידתו ע"י שקרעו את דופן אמו והוציאוהו דרך שם, ובעלי מומין.

רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין שאם עלו לא ירדו.

רבי חנינא סגן הכהנים אומר: דוחה היה אבא את בעלי מומין ומורידן מעל גבי

מדעת, כך אם ירדו מדעת לא יעלו, אבל אם נפלו מעצמם יעלו.

11. בדין זה שאם ירדו לא יעלו, הסתפק מרן הגרי"ז, אם ענין קידוש מזבח הנו קידוש גמור להקטרה, אלא שכשירדו פקע הקידוש שאינו אלא כל זמן שהוא על המזבח, או שאמנם אף לאחר שירדו לא פקע הקידוש ורק שכל ענין הקידוש הוא כלפי דין זה שלא ירדו.

12. בזבח תודה העלה מדברי רש"י לקמן [פה א], שאם רצה להורידה ולנתחה רשאי, ולא אמרה המשנה אלא שמתור להפשיט ולנתחה במקומה. אולם בשפת אמת כתב, שאסור להורידה משום שנתקדשה בקדושת מזבח, שהרי

9. כן פירש רש"י ענין פסולו בקודש. ובשיטה מקובצת הקשה, וכי רובע ונרבע שאם עלו לא ירדו, האם א מדובר גם באופן שנפסלו לאחר שבאו לעזרה? ולכך פירש, שפסולו בקודש היינו דבר שיש לו הכשר במקום אחר. ואמנם נשפך הדם אין לו הכשר במקום אחר, אבל מכל מקום כיון שנשחט בהכשר, נחשב פסולו בקודש, ואין צריך שיהיה לו הכשר במקום אחר, ובנשחטה בלילה יש לו הכשר במקום אחר, כיון שהלילה כשר להעלות איברים ופדרים.

10. בביאור לשון המשנה "כשם" שאם עלו לא ירדו "כך" אם ירדו לא יעלו, כתב השפת אמת, שכשם שאין במזבח מקדש אלא אם העלם מדעת, וכדין כלי שרת שאינם מקדשים אלא

יהודה ורבי שמעון שבמשנתנו: רבי יהודה אומר, נאמר בפסוק שממנו למדנו דין המזבח מקדש פסולין "זאת תורת העולה, היא העולה" [ויקרא ו] הרי אלו שלושה מיעוטיין: "זאת", "היא", "העולה" שמשמעו, העולה המיוחדת ולא כל עולה, ובוזה למדנו למעט שאמנם המזבח מקדש את הפסולים, אולם פרט לשלושת פסולים אלו: לשנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקעים שבכל אלו הדין הוא, שאם עלתה תרד, שלא תאמר, מאחר ונאמר "כל הנוגע במזבח יקדש" הרי נכללו בזה כל הפסולין, לכך מיעטן הכתוב. ומה שמיעט רבי יהודה את שלושת אלו דווקא, היינו משום שפסולם אירע קודם זריקת הדם.⁽¹³⁾

יהודה ורבי שמעון שבמשנתנו: רבי יהודה אומר, נאמר בפסוק שממנו למדנו דין המזבח מקדש פסולין "זאת תורת העולה, היא העולה" [ויקרא ו] הרי אלו שלושה מיעוטיין: "זאת", "היא", "העולה" שמשמעו, העולה המיוחדת ולא כל עולה, ובוזה למדנו למעט שאמנם המזבח מקדש את הפסולים, אולם פרט לשלושת פסולים אלו: לשנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקעים שבכל אלו הדין הוא, שאם עלתה תרד, שלא תאמר, מאחר ונאמר "כל הנוגע במזבח יקדש" הרי נכללו בזה כל הפסולין, לכך מיעטן הכתוב. ומה שמיעט רבי יהודה את שלושת אלו דווקא, היינו משום שפסולם אירע קודם זריקת הדם.⁽¹³⁾

רבי שמעון אומר: לפי שנאמר בפסוק זה "עולה" ולמדנו ממנו שאם עלתה לא תרד, אין לי לידע בזה אלא עולה כשרה, מניין לרבות לדין זה אף בפסולה מחמת שנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקעים, וחלן, והיוצא, והטמא, ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו, ואת הפסול מחמת שאת מתנות דמו המיועדים להיות ניתנים למטה מחוט הסיקרא נתנן למעלה, או

המתנות הניתנין למעלה שנתנן למטה, או והניתנין על מזבח החיצון בחוץ להיכל שנתנן בפנים ההיכל, או הניתנים בפנים שנתנן בחוץ, וכן פסח והטאת ששחטן שלא לשמן ונפסלו מחמת כן, מניין שאף בכל אלו הפסולים הדין הוא שאם עלו לא ירדו?

תלמוד לומר "תורת העולה" שהיא להיות על מוקדה כל הלילה עד הבקר ולא תרד, ריבה הכתוב בזה תורה אחת לכל העולין לגבי מזבח בין כשרים ובין פסולים שאם עלו לא ירדו.

ואחת שריביתי כל אלו הפסולים, יכול שאני מרבה אף את הרובע, והנרבע, והמוקצה, והנעבד, ואתנן, ומחיר, וכלאים, וטרפה, ויוצא דופן, שאף באלו אם עלו לא ירדו?

תלמוד לומר "זאת"! ובא למעט דווקא זאת ולא אחרים!
ומה ראית לרבות את אלו שהוזכרו בתחילה ולומר בהם שאף על פי שנפסלו, אם עלו לא ירדו, ולהוציא מכלל דין זה את אלו השנויים בסיפא?

הכשר במקום אחר, ולמעט את אלו שלא מצינו להם הכשר בשום מקום, והיינו כפי המבואר בגמ' לקמן בטעמו של רבי יהודה. והקשה בטהרת הקדש, מדוע אם כן הוצרך רש"י לפרש טעם זה שהוא משום שפסולם אירע קודם זריקה? וכתב, כי מאחר והגמ' לקמן מקשה, "וכי דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו?" ותירצה, שרבי יהודה הסמיך דבריו על הדרשה

אם מזבח מקדש פסולים, כל שכן שמקדש כשרים, ולכן חייב להפשיטה במקומה, וכן הביא מדברי הרמב"ם שכתב שאסור להורידה.ומה שפירש הרע"ב במשניות שמדובר בכשרה, היינו משום שפסולה נקרכת ללא הפשטת עורה.

13. כן פירש רש"י. ובתוס' [ד"ה פרט] כתבו, מסתבר לרבי יהודה לרבות את אלו שמצינו להם